

Шоста воєнна зима близько. Чому Україна змушена в авральному порядку переформатовувати енергосистему

Більше ніж граніт: як Україна ламає радянські шаблони та створює живу культуру пам'яті про війну

Отець Юрій Ковальський між концтаборами Аушвіцом, Дахау і вірою: "Пастир у пеклі"

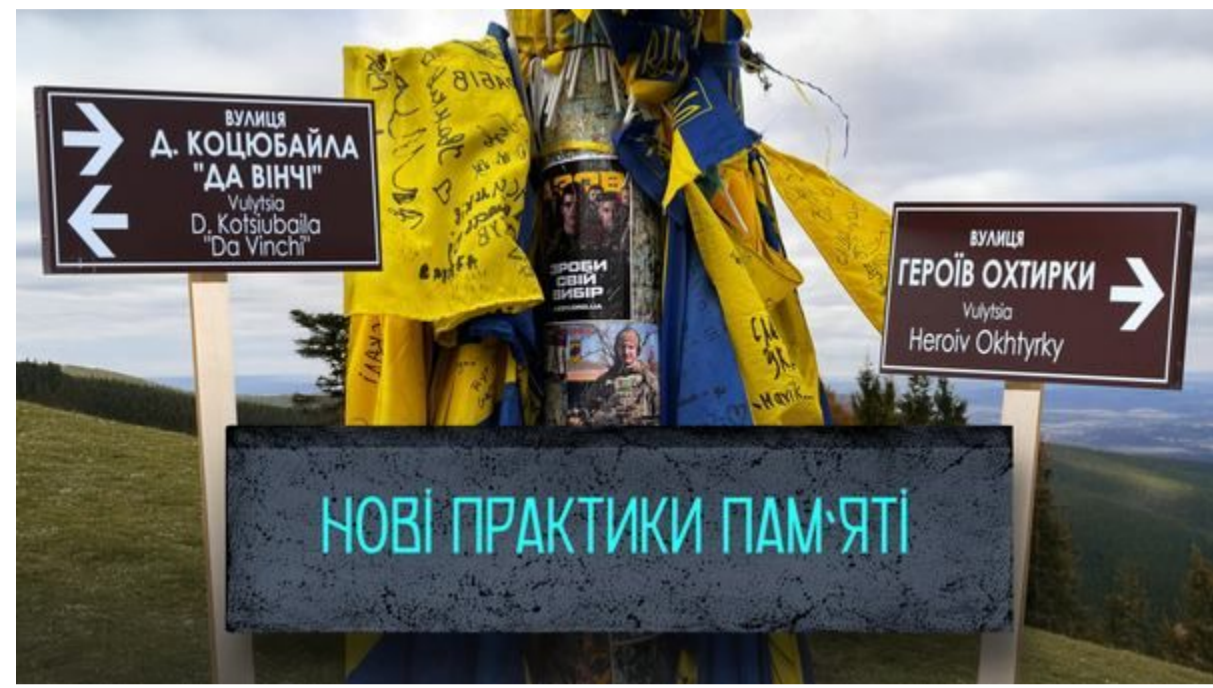
Чому Успенський собор Лаври вкотре став мішенню для імперського варварства Кремля

Трьохсторонні методички Кремля на шпальтах офіційної преси Московського патріархату в Україні

Фото: Розсекречені архіви радянських спецслужб: Провідний діяч ОУН, розвідник, журналіст Ярослав Гайвас

Більше ніж граніт: як Україна ламає радянські шаблони та створює живу культуру пам'яті про війну

ВІЙНА З РОСІЄЮ | CP, 2026-06-17 08:36

Коли ми чуємо слово «меморіалізація», уява автоматично малює традиційні монументи, гранітні плити чи бронзові фігури. Проте під час такої масштабної та глибокої трагедії, як нинішня війна, класичні підходи часто перестають працювати.

Пам'ять виходить за рамки холодного каменю — вона стає особою, інклюзивною і переплітається з повсякденним життям.

В Україні формується абсолютно нова культура осмислення втрат. Про те, чому меморіалізація — це передуєм про продовження життя, а не лише про скорботу, розповідають експерти проєкту #ШОТАМ «Код пам'яті».

Пам'ять як соціальний клей: від курганів до цифрового простору

Меморіалізація як явище виникла задовго до появи сучасних інституцій чи держав. Як зазначає історик Антон Лягуша, першими прикладами фіксації пам'яті на території України можна вважати скіфські та сарматські кургани, які являли собою складні поховальні й водночас символічні комплекси. Згодом ця потреба трансформувалася у «пам'ять на папері» — літописи Київської Русі, де ретельно заговувалися походження князів, воєнні союзи та доленосні битви.

Сьогодні ж меморіалізація виконує роль головного суспільного стабілізатора.

«Меморіалізація — це клей. Без неї ми просто випадковий натоп людей, що проживає на спільній території. З нею — ми нація зі спільною біографією», — наголошує Антон Лягуша.

Проте сучасні реалії вимагають делікатності. Коли навколо занадто багато болю, спроба заставити кожну площу класичними пам'ятниками ризикує перетворити українські міста на суцільний «цивільний ландшафт». Людина підсвідомо починає уникати таких просторів, щоб захистити власну психіку від щоденної ретравматизації.

Саме тому на перший план виходить інклюзивна пам'ять — вона залучає не лише історію героїчної смерті на полі бою, а й досвід тих, хто вижив: цивільних, волонтерів, зруйнованого, але відновленого побуту. Значна частина цього масиву тепер мігрує у цифрову пам'ять — змарні архіви, повідомлення, фото та відеоплатформи, які рятують історії конкретних людей від перетворення на суху статистику втрат.

Читайте також: **Вшанування полеглих воїнів: Герої гідні того, щоб їхню історію пам'ятали**

Міжнародний досвід та внутрішні дискусії

Шукаючи нові форми, Україна вважає на світові практики, які також не завжди є однозначними. Відомим прикладом інтеграції пам'яті в міську інфраструктуру є міжнародний проєкт «Каміні спотикання» німецького митця Гюнтера Демніга.

Це латунні таблички, які вмонтовують безпосередньо в бручківку біля будинків, де колись мешкали жертви Голокосту. Жест є символічним: щоб прочитати ім'я, перехожий змушений нахилитися, виявляючи повагу.

Але навіть цей успішний європейський досвід викликає дискусії: частина єврейської громади Німеччини виступила проти, аргументуючи це тим, що імена загиблих буквально топчуть ногами. Через це в деяких містах формат змінили, перенісши таблички на стіни будівель — на рівень очей. Для України цей досвід є важливим сигналом: простір пам'яті має бути інтегрований так, щоб не викликати внутрішнього відторгнення в суспільстві.

Читайте також: **Ніхто не готовий зустріти воїна «на щиті»: випробування родин загиблих в Одесі**

Нові живі форми української меморіалізації

Сучасна українська культура пам'яті унікальна тим, що вона народжується «знизу» — від родин, побратимів та колег полеглих. Вона жива, персональна і часто спрямована на творення.

1. Пам'ять через власну справу та родинні бізнеси

Замість меморіальних плит родини дедалі частіше створюють кав'ярні, крамниці чи бренди на честь своїх близьких, де кожна деталь продовжує їхню життєву справу.

- У Львові діє крамниця-кав'ярня «Г'Веаг», присвячена військовому Юрію Дадаку.
- У Харкові відкрили кав'ярню «Паломник» в пам'ять про воїна Андрія Авілова.
- У Луцьку створили бренд одягу «MOMe» на честь полеглого бійця Матвія Оверчука.

2. Корпоративна та соціальна пам'ять

Пам'ять стає частиною професійних та локальних спільнот. Так, у Києві колеги загиблого сомельє Вікторії Замченко облаштували в супермаркеті окрему полицю — «Вина, які любила Віка». А в Обухові за ініціативи доньки загиблого воїна Олега Панченка місцевий стадіон перейменували на його честь, оскільки чоловік усе життя палко любив футбол.

3. Екологічна меморіалізація

Висаджування дерев стає екологічною альтернативою традиційним алейм слави. Наприклад, на острові Хортиця родинні та побратимі полеглих героїв висадили понад 80 дубів, заклавши «Парк честь».

Читайте також: **В Україні народжується нова культура вшанування загиблих героїв**

4. Просторові зміни та нові ритуали

Процес перейменування вулиць зафіксував імена новітніх героїв у топоніміці міст. Щонайменше дев'ять українських населених пунктів уже мають вулиці чи провулки, названі на честь Героя України Дмитра Коцюбайла («Да Вінчі»). У Чернігові, Ніжині та Ізюмі з'явилися вулиці Олександра Маїцевського — символу українського спротиву, розстріляного росіянами за гасло «Слава Україні».

Паралельно виникають нові символічні ритуали. Наприклад, громадська організація «Вшануй» започаткувала практику урочистого спалювання зношених державних прапорів замість їх утилізації, спираючись на давню традицію організації «Пласт».

Поруч із цим продовжують існувати й народні стихійні меморіали — такі як поле прапорців на Майдані Незалежності в Києві або стіна пам'яті біля Михайлівського Золотоверхого монастиря, які згодом трансформуються в нові офіційні військові кладовища та масштабні меморіальні комплекси.

Сучасна меморіалізація в Україні впевнено відходить від радянських канонів сухої, монументальної скорботи. Сьогодні — це про живий зв'язок, про пам'ять, яка дихає через міські простори, соціальні ініціативи та родинні справи, допомагаючи суспільству триматися разом та продовжувати жити.

—

За матеріалами проєкту #ШОТАМ «Код пам'яті»

Читайте також:

- Радянські військові меморіали в Україні: статус де-юре і де-факто**
- Неписані правила народного меморіалу на Майдані в Києві загиблим у війні проти російських загарбників**
- Роль музики у меморіалізації: "Ми думали, що ці пісні про когось. А виявляється, вони про нас..."**
- Мирослава Барчук: Правда посередині – це брехня**
- Чому в Україні досі немає Національного меморіального військового кладовища**
- Як у світі зберігають пам'ять про полеглих героїв. Традиції військових поховань Європи та Америки**

[Share 0](#)

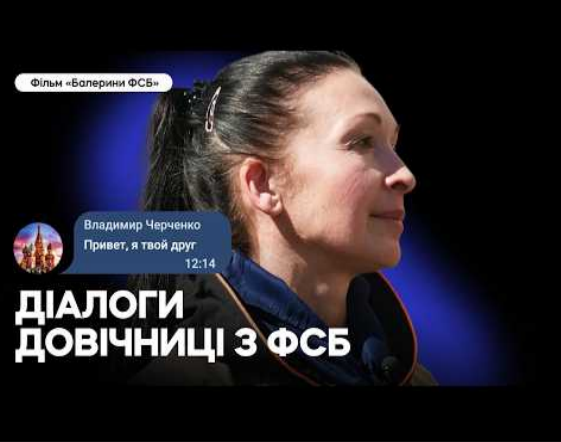
Читайте «Аргумент» в [Facebook](#) і [Twitter](#)

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

Коментарі

ВІДЕО

Як журналіста під прикриттям рашки вербували на вбивство військового

Як живе суддівська мафія. Клан суддів з активами на 100 мільйонів: історія «шаленого успіху» династії Карабанів

Московитське нутро "київської легенди": Булгаков як маркер імперії

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)